

OFIARA PASCHALNA KRZYŻA CHRYSZTUSOWEGO

Problematyka *Paschy* jest wieloaspektowa i poświęcono jej bardzo obszerną literaturę. Aby nie wchodzić w gąszcz tej problematyki i nie powtarzać wielu jej wątków już krytycznie opracowanych ograniczę się do skupienia uwagi na możliwie ścisłym sensie przymiotnika „ofiara *paschalna*”, zawartego w tytule tekstu, co pozwoli na świadome ograniczenie refleksji do tego aspektu w odniesieniu do ofiary Krzyża.

1. Biblijna natura *Paschy*

1. 1. Pojęcie i geneza *Paschy*

Stary Testament zawiera dwa teksty traktujące o genezie *Paschy*: Wj 12, 1-14 i Pwt 16, 1-8. Pozostałe teksty stanowią bądź to relacje „historyczne” o jej ustanowieniu, bądź to opowiadania o szczególnym świętowaniu *Paschy* w historii Izraela. Ponieważ teksty z *Księgi Wyjścia* i *Powtórzonego Prawa* stanowią podstawę dla naszych dalszych rozważań i wniosków jest sens przytoczenia ich w całości: „Pan powiedział do Mojżesza i Aarona w ziemi egipskiej: «Miesiąc ten będzie dla was początkiem miesiący, będzie pierwszym miesiącem roku! Powiedzcie całemu zgromadzeniu Izraela tak: Dziesiątego dnia tego miesiąca niech się każdy postara o baranka dla rodziny, o baranka dla domu. Jeśliby zaś rodzina była za mała do spożycia baranka, to niech się postara o niego razem ze swym sąsiadem, który mieszka najbliżej jego domu, aby była odpowiednia liczba osób. Liczyć je zaś będziecie dla spożycia baranka według tego, co każdy może spożyć. Baranek będzie bez skazy, samiec, jednoroczny; wziąć możecie jagnię albo koźlę. Będziecie go strzec aż do czternastego dnia tego miesiąca, a wtedy zabije go całe zgromadzenie Izraela o zmierzchu. I wezmą krew

baranka, i pokropią nią odrzwia i progi domu, w którym będą go spożywać. I tej samej nocy spożyją mięso pieczone w ogniu, spożyją je z chlebem niekwaszonym i gorzkimi ziołami. Nie będziecie spożywać z niego nic surowego ani ugotowanego w wodzie, lecz upieczone na ogniu, z głową, nogami i wnętrznościami. Nie może nic pozostać z niego na dzień następny. Cokolwiek pozostanie z niego na następny dzień, w ogniu spalicie. Tak zaś spożywać go będziecie: Biodra wasze będą przepasane, sandały na waszych nogach i laska w waszym ręku. Spożywać będziecie pośpiesznie, gdyż jest to Pascha na cześć Pana. Tej nocy przejdę przez Egipt, zabiję wszystko pierworodne w ziemi egipskiej od człowieka aż do bydła i odbędę sąd nad wszystkimi bogami Egiptu – Ja Pan. Krew będzie wam służyła do oznaczenia domów, w których będziecie przebywać. Gdy ujrzę krew, przejdę obok i nie będzie pośród was plagi niszczycielskiej, gdy będę karał ziemię egipską. Dzień ten będzie dla was dniem pamiętnym i obchodzić go będziecie jako święto dla uczczenia Pana. Po wszystkie pokolenia – na zawsze w tym dniu świętować będziecie»” (Wj 12, 1-14).

„Pilnuj przestrzegania miesiąca Abib i święcenia Paschy ku czci Pana, Boga swego, gdyż w miesiącu Abib, nocą, Pan, Bóg twój, wyprowadził cię z Egiptu. Złożysz ofiarę paschalną ku czci Pana, Boga swego, z owiec i cielców w miejscu, które sobie obierze Pan na mieszkanie dla imienia swego. Nie będziesz jadł wraz z nią chleba kwaszonego. Przez siedem dni będziesz jadł z tymi ofiarami praśniki – chleb upokorzenia, gdyż w pośpiechu wyszedłeś z ziemi egipskiej – abyś pamiętał o dniu wyjścia z ziemi egipskiej po wszystkie dni swego życia. Nie zobaczy się u ciebie kwasu, w całej twej posiadłości, przez siedem dni. Z mięsa, które złożysz na ofiarę wieczorem dnia poprzedniego, niczego przez noc nie pozostawisz do rana. Nie będziesz mógł składać ofiary paschalnej w żadnej miejscowości, którą ci daje Pan, Bóg twój, lecz w miejscu, które sobie obierze Pan, Bóg twój, na mieszkanie dla swego imienia – tam złożysz ofiarę paschalną wieczorem o zachodzie słońca, w godzinie wyjścia swego z Egiptu. Upieczesz i spożyjesz ją na miejscu, które sobie obierze Pan, Bóg twój, a rano zawrócisz i pójdziesz do swoich namiotów. Sześć dni będziesz jadł praśniki, a w siódmy dzień jest uroczyste zgromadzenie ku czci Pana, Boga twego, żadnej pracy nie będziesz wykonywał” (Pwt 16, 1-8).

Analiza cytowanych tekstów zwraca uwagę na pewne różnice związane z historycznym kontekstem ich powstania. Opis pierwszy odnosi się do pobytu Izraelitów w Egipcie, jeszcze przed *Wyjściem*; drugi opis dotyczy wejścia do Ziemi Obiecanej, a Pascha jest obchodzona na *pamiętkę Wyjścia z Egiptu*¹.

Inne różnice dotyczą „ofiary” (baranek, jagnię, kozłatko), „miejsca” (według *Księgi Wyjścia Pascha* była obchodzona wszędzie, gdzie była rodzina żydowska; w *Księdze Powtórnego Prawa* – jedynie w sanktuarium w Jerozolimie, i była ofiarowana przez kapłana), oraz „czasu” jej obchodzenia. Według *Księgi Wyjścia Pascha* była obchodzona jako święto autonomiczne, nie związane ze świętem „Przaśników”, podczas gdy w *Księdze Powtórnego Prawa* święto „Przaśników”, jako pierwszych zbiorów polnych, było związane z Paschą².

Opis *Księgi Wyjścia* zawiera określony szczegół, który wskazuje na *religijną* genezę Paschy. Podczas wolnościowych zmagania Izraelitów z faraonem, gdy wyjście z Egiptu było już bliskie, ma miejsce nadzwyczajne wydarzenie, które pozostawi głęboki i trwały ślad w świadomości Izraelitów. W historii Izraela pozostanie pamięć o tym, że „Pan przeszedł” (Wj 12, 13), że to „Jest ofiara Paschy na cześć Pana, który w Egipcie *ominał* domy Izraelitów. Poraził Egipcjan, a domy nasze *ocalił*” (Wj 12, 27).

Od tego momentu, w którym Bóg uwolnił swój lud z niewoli, święto Paschy będzie obchodzone jako „pamiętka” (*zikkarôn*) przez wszystkie przyszłe pokolenia (por. Wj 12, 14).

Jak pisze G. von Rad, jeden z najbardziej wybitnych znawców teologii Starego Testamentu, to wydarzenie z nocy poprzedzającej wyjście Izraelitów z Egiptu, jest wydarzeniem w pełni historycznym. Poprzez nie Bóg objawił się swojemu ludowi i na tym wydarzeniu opiera się jedyna w religijnej kulturze ludzkości teologia historii³

¹ Por. R. Cantalamessa, *La Pasqua della nostra salvezza*, Ed. Marietti 1971, s. 13-15.

² Na temat motywów usprawiedliwiających różnice między obiema Paschami por. H. Haag, *Pâque*, w: *Dict. Bible Suppl.* VI, Paris 1960, kol. 1120-1149.

³ Por. G. Von Rad, *Theologie des Alten Testaments*, t. II, München 1958, s. 113.

Jednak wydarzenie „wyjścia” z Egiptu nie jest postrzegane jedynie z praktycznego punktu widzenia historii Izraela, ale ma ono sens religijny i dlatego odnosi się nie tylko do jednego określonego narodu, ale do całej ludzkości. Tak rozumiana „Pascha” oznacza szczytowy moment w historii zbawienia, w którym Bóg wkracza w dzieje ludzkie jako Zbawiciel, by zrealizować swoje obietnice dane Abrahamowi. W ten sposób otrzymała ona nowe znaczenie, skierowane już na czasy mesjańskie⁴.

1. 2. *Natura Paschy hebrajskiej*

Samo wydarzenie *Paschy* znajduje swoje zakotwiczenie w świadomości Izraelitów o wyjątkowej interwencji Boga w historii ludzkości. Jaki jest religijny sens określenia *Pascha* na oznaczenie tego wydarzenia historycznego? Pytanie to jawi się natychmiast po zaistniałym wydarzeniu: „Gdy się was zapytają dzieci: cóż to za święty zwyczaj?” (Wj 12, 26).

Pierwszej odpowiedzi na postawione pytanie dostarcza nam ta sama *Księga Wyjścia*: „To jest ofiara *Paschy* na cześć Pana, który w Egipcie ominął domy Izraelitów. Poraził Egipcjan, a domy nasze ocalił” (Wj 12, 27).

Występujący w opisie termin *Pascha*, etymologicznie pochodzący od słowa *pesach* (przejsć ponad, pozostawić, ocalić), zachowało swoją obecność aż do czasów Nowego Testamentu w liturgii. Gdy jednak to samo pytanie – „Co oznacza ten ryt?” – będzie powtórzone przez dziecko w rodzinie na rozpoczęcie wieczerzy, to odmienna zjawi się odpowiedź: „Dzieje się tak ze względu na to, co uczynił Pan dla mnie w czasie wyjścia z Egiptu” (Wj 13, 8); „Wyprowadził nas Pan z Egiptu mocną ręką i wyciągniętym ramieniem, wśród wielkiej grozy, znaków i cudów” (Pwt 26,8).

Treścią *Paschy*, jak wynika z tych tekstów, było zatem wspomnianie wyjścia z Egiptu. I to wydarzenie weszło niejako główny element *Credo* narodu izraelskiego odnośnie do tego wyboru przez Boga, o czym zaświadcza Pwt 26,5-10: „A ty wówczas wypowiesz te słowa wobec Pana, Boga swego: «Ojciec mój, Aramejczyk błądzący, zstąpił do Egiptu, przybył tam w niewielkiej liczbie

⁴ Por. E. Galbiati, *L'Eucaristia nella Bibbia*, Jaca Book, Milano 1999, s. 24.

ludzi i tam się rozrósł w naród ogromny i liczny. Egipcjanie źle się z nami obchodzili, gnębili nas i nałożyli na nas ciężkie roboty przymusowe. Wtedy myśmy wołali do Pana, Boga ojców naszych. Usłyszał Pana nasze wołanie, wejrzał na naszą nędzę, nasz trud i nasze uciemnienie. Wyprowadził nas Pan z Egiptu mocną ręką i wyciągniętym ramieniem wśród wielkiej grozy, znaków i cudów»”

Czym więc jest Pascha w kontekście opowiadań biblijnych? Obydwa opowiadania należy rozważać łącznie. Pierwsze z nich (Wj 12, 26) mówi o *przejściu Boga*, zaś drugie ujawnia *cel* owego *przejścia*, czyli „*Paschy Pana*”. Pascha jest *przejściem Pana*, który wspomaga przejście człowieka od niewoli do wolności. I ta właśnie prawda stanowi jeden z istotnych elementów *Credo Izraela*: „Jeśli się udasz na wojnę przeciw twemu wrogowi, a zauważysz, że koni, rydwanów i ludzi tam jest więcej niż u ciebie, nie lękaj się ich, gdyż z tobą jest Pan, Bóg twój, który cię wywiódł z ziemi egipskiej” (Pwt 20, 1).

Pamiętka tej Paschy, czyli *przejścia* z niewoli do wolności, zawdzięchanego Bogu, była przedmiotem corocznego obchodu wydarzenia istotnego w historii i religii Izraela, oraz potwierdzeniem „przymierza” Boga z ludźmi. Odkupienie człowieka, symbolizowane wyprowadzeniem ludu przymierza z niewoli egipskiej, stanie się głównym punktem przepowiadania proroków i wspomnienia w Psalmach⁵

Ten sam motyw wierności Boga wobec przymierza zawartego ze swoim ludem legł u podstaw liturgii chrześcijańskiej, która w noc paschalną wspomina w *Exultet* odkupienie dokonane przez Boga.

1. 3. *Misterium Chrystusa i Jego misji w aspekcie Paschy*

Księga Wyjścia 12–13 wspomina o obowiązku ofiarowania Bogu każdego *pierworodnego* rodzaju męskiego (por. Wj 13, 2.12-16). Tego typu ofiara składana Bogu wymagała *śmierci ofiarniczej*, co się odnosiło tylko do zwierząt. Natomiast pierworodny z ludzi był przeznaczony na służbę Bogu. Odkąd jednak służbę kapłańską stanowili mężczyźni z rodu Lewiego, każdy pierworodny rodzaju

⁵ Por. E. Galbiati, *L'Eucaristia nella Bibbia*, dz. cyt., s. 25-29.

męskiego musiał być „wykupiony” za cenę pięciu sykli. Zwyczaj ten był motywowany faktem, że w Egipcie Bóg zachował życie pierworodnych Izraelitów, czyniąc ich jakby swoją własnością. Tu więc istnieje ukryty związek między uwolnieniem pierworodnego i misterium Paschy, a w nim ofiarniczego sensu *baranka* paschalnego.⁶ A skąd się wywodzi teologia *baranka* paschalnego?

Geneza tego rytu ma swoje miejsce w Egipcie, gdzie Bóg zachował domy Izraelitów oznaczone krwią ofiarowanego „baranka paschalnego” Stąd więc opis zawarty w Wj 12–13 pozostaje złączony z tematyką ofiarowania pierworodnych Bogu.

Zarówno Wj 12–13, jak i teksty paralelne, pozwalają na jednoznaczny wniosek, że dla Izraelitów ani sama przynależność fizyczna do narodu Abrahama, ani obrzezanie, nie wystarczały do wyzwolenia z niewoli egipskiej, czyli od śmierci. Według woli samego Boga krew ofiarowanego baranka, namaszczonego od drzwi domu, była zdolna zachować od śmierci.

Fakt zachowania pierworodnych od śmierci i obdarowanie ich życiem przez niewinną krew baranka paschalnego czynił ich własnością Pana, który był autorem zbawczego planu wyzwolenia ich od śmierci. W takim jedynie rozumowaniu zawiera się prawdziwy historiozbawczy sens ofiary paschalnej i, w konsekwencji, powierzenia na własność Bogu każdego pierworodnego. Wskutek grzechu pierworodnego, związanego z naturą ludzką, wszyscy ludzie, jeszcze przed ofiarą paschalną, znaleźli się w sytuacji śmierci i byli pozbawieni zbawienia. Jedynie zbawczy środek pochodzący od Chrystusa był zdolny przynieść wyzwolenie od śmierci i przywrócenie do życia. Stąd więc skutecznym środkiem zachowania od śmierci i obdarowania życiem stała się ofiara paschalna *baranka*, którego krew okazała się skutecznym środkiem wyprowadzenia z niewoli grzechu, czyli od śmierci. Tak więc wyzwolenie rozumiane w perspektywie biblijnej (*odkupienie*), ma swoje podstawowe źródło w inicjatywie Boga. Bóg jako Stwórca i Pan wszystkiego realizuje to, czego sam człowiek nie byłby zdolny zrealizować. W świetle objawienia Bóg jest jedynym Zbawicielem i Odkupicielem: „Czyż nie Ja jestem Pan, a nie ma innego Boga prócz Mnie? Bóg sprawiedliwy i zbawiający nie istnieje poza Mną” (Iz 45,21-22).

⁶ Por. Ch. Schütz, *I misteri della vita di Gesù*, w: (Red. J. Feiner – M. Löhrer), *Mysterium Salutis*, t. III/2, Queriniana, Brescia 1971, s. 63-73.

Chociaż to suwerenne działanie Boga nie tylko nie wyklucza współpracy człowieka ale ją zakłada, czego przykładem jest Mojżesz kierujący z polecenia Boga wyjściem Izraelitów z Egiptu, to sam Bóg kieruje tym działaniem i przejmuje pełną odpowiedzialność za jego skuteczne wykonanie.

W Nowym Testamencie zbawcza akcja całego rodzaju ludzkiego jest skoncentrowana w Jezusie Chrystusie jako *Zbawicielu*: „Bóg wywyższył Go na prawicę swoją jako Władcę i Zbawiciela, aby dać Izraelowi nawrócenie i odpuszczenie grzechów” (Dz 5,31).

Dzieło zbawcze przypisane w ST wyłącznie Bogu – Jahwe, w Nowym Testamencie jest całkowicie przypisane Chrystusowi: „On jest kamieniem odrzuconych przez was budujących, tym, który stał się głowicą węgła. I nie ma w żadnym innym zbawienia, gdyż nie dano ludziom pod niebem żadnego innego imienia, w którym moglibyśmy być zbawieni” (Dz 4, 11-12).

Wyłączność zbawienia przypisana Chrystusowi nie przekreśla koniecznej współpracy zbawczej ze strony człowieka (por. Flp 2, 12), bowiem Chrystus jako jedyny Pośrednik i Odkupiciel wykonuje dzieło zbawienia przez działania w naturze ludzkiej w Osobie Syna Bożego.

2. Paschalna ofiara Chrystusa

2. 1. „*Chrystus nasza Pascha*”

W świetle wydarzeń zbawczych, omawianych już w NT, można zasadnie przyjąć, że *Księga Wyjścia* stanowi biblijny prototyp odkupienia rozumianego jako wyzwolenie z niewoli, czy też od śmierci. U podstawy Paschy w ST leżało wspomnienie wydarzenia z historii narodu izraelskiego, jakim było jego wyjście z niewoli egipskiej. Podobnie Pascha chrześcijańska ma swoją podstawę w historycznym wydarzeniu, jakie miało miejsce w Jerozolimie za panowania cesarza Tyberiusza, o czym wspomina świecki historyk Tacyt: „Chrystus został skazany na karę śmierci za panowania Tyberiusza”⁷

⁷ Tacyt, *Annales* XV, 44, cyt. za.: R. Cantalamessa., *dz. cyt.*, s. 70-71; por. O. González de Cardedal, *Cristología*, BAC, Madrid 2005, s. 94.

Te obydwie wydarzenia Biblia interpretuje w sensie religijnym. Dlatego do zrozumienia historii Paschy chrześcijańskiej należy mieć na uwadze głoszenie tych faktów przez świadków, którzy pozostawili po sobie świadectwa tego przepowiadania. Do tej szczególnej dla chrześcijaństwa tradycji odwołuje się św. Paweł stwierdzając, że jego przekaz nie jest jego własnym ale pochodzi z tradycji, którą otrzymał i przekazuje ją dalej: „Przekazałem wam na początku to, co przejąłem: że Chrystus umarł – zgodnie z Pismem – za nasze grzechy, że został pogrzebany, że zmartwychwstał trzeciego dnia – zgodnie z Pismem ...” (1 Kor 15, 3). Jest to również przepowiadanie Apostoła: „Tak więc czy to ja, czy inni, tak nauczamy i tak wyście uwierzyli” (1 Kor 15, 11). Idea ta została rozwinięta w innych pismach św. Pawła i w czteropostaciowej Ewangelii.

Istotny element hebrajskiej Paschy koncentrował się wokół nowego „wyjścia” i odkupienia przez Mesjasza. Mesjańskie przesłanie ST znalazło swoją realizację w Jezusie Chrystusie, który stając się „nową Paschą” zastąpił Paschę starotestamentalną i na podobieństwo Mojżesza wyprowadził ludzkość z niewoli grzechu do nowej Ziemi Obiecanej.

2. 2. Krzyż zgorszenia – Krzyżem zbawienia

W pismach św. Pawła i świadectwach Ewangelistów możemy znaleźć odpowiedź na pytanie: co stanowi istotę Paschy Chrystusa i jakie jest jej miejsce w historii zbawienia?

Apostoł Paweł nie tylko wskazuje dokonawcę naszego odkupienia, ale także sposób, w jaki się ono dokonało: „W Nim mamy odkupienie przez Jego krew – odpuszczenie występków, według bogactwa Jego łaski” (Ef 1,7). Nasze usprawiedliwienie, jako wyzwolenie z grzechu i pojednanie z Bogiem, dokonało się w ofierze Krzyża (por. Rz 3,25; 5, 9-10; Ef 1,7; 2, 3-16; Kol 1,20. 22; 2, 14). Paschalna ofiara Chrystusa złożona na krzyżu stanowi dla Pawła główną treść jego przepowiadania i dlatego mówi on wyraźnie: „Wyrzucicie więc stary kwas, abyście się stali nowym ciastem, jako że przaśni jesteście. *Chrystus bowiem został złożony jako nasza Pascha*” (1 Kor 5,7).

Krzyż Chrystusa, stanowiący zgorszenie dla Żydów i głupstwo dla pogan, stał się rzeczywistym środkiem zbawienia: „Tak więc,

gdy Żydzi żądają znaków, a Grecy szukają mądrości, my głosimy Chrystusa ukrzyżowanego, który jest zgorszeniem dla Żydów, a głupstwem dla pogan, dla tych zaś, którzy są powołani, tak spośród Żydów, jak i spośród Greków, Chrystusem, mocą Bożą i mądrością Bożą” (1 Kor 1, 22-24).

Zdając sobie sprawę z negatywnego postrzegania Krzyża przez Żydów i Greków, Paweł stara się przekonać Koryntian, że ocena Boga jest zgoła inna od oceny ludzkiej, a to, co w oczach człowieka jawi się jako słabe i niemądre, w oczach Boga otrzymuje wartość promującą człowieka: „To bowiem, co jest głupstwem u Boga, przewyższa mądrością ludzi, a co jest słabe u Boga, przewyższa mocą ludzi” (1 Kor 1, 25).

Główny przedmiot historiozbawczej doktryny Pawła znajduje potwierdzenie w innych pismach NT, które jednoznacznie akcentują odkupienie dokonane przez Boga w ofierze Krzyża Chrystusowego: „Uważajcie na samych siebie i na całe stado, w którym Duch Święty ustanowił was biskupami, abyście kierowali Kościołem Boga, który On nabył własną krwią” (Dz 20, 28).

Podobnie poświadczają tę naukę słowa św. Piotra: „Wiem, że z waszego, odziedziczonego po przodkach, złego postępowania zostali wykupieni nie czymś przemijającym, srebrem lub złotem, ale drogocenną krwią Chrystusa, jako baranka niepokalanego i bez zmyzy” (1 P 1, 18). Słowa te są reminiscencją prorockiej zapowiedzi Izajasza o cierpiącym Słudze Pańskim⁸.

Zbawcze działanie Boga, angażujące w nim udział własny człowieka, wyraża także *List do Hebrajczyków*, który w sposób jakby programowy rozwija prawdę o ofierze krzyżowej Chrystusa, przynoszącej trwałe skutki pojednania człowieka z Bogiem: „Jedną bowiem ofiarą udoskonalił na wieki tych, którzy są uświęceni” (Hbr 10, 14).

U Synoptyków i u św. Jana historyczna Pascha Jezusa jest określana jako *ofiara*, z tą różnicą, że u Synoptyków akcentowany jest głównie *sakramentalny* charakter ofiary, głównie eucharystycznej, podczas gdy Jan odnosi ją do *rzeczywistej* ofiary Krzyża.

Typ ofiary Chrystusa jest widziany przez NT jako definitywna realizacja zapowiedzi mesjańskich w ST i doskonałej ofiary zbawczej śmierci Chrystusa: „Wiem, że On się objawił po to, aby zgła-

⁸ Iz 53, 6-12.

dzie grzechy, w Nim zaś nie ma grzechu” (1 J 3, 5). *Apokalipsa św. Jana* widzi zbawczą skuteczność ofiary baranka paschalnego: „Nazajutrz zobaczył Jezusa, nadchodzącego ku niemu, i rzekł: «Oto Baranek Boży, który gładzi grzech świata»” (J 1, 29)⁹

Według R. Cantalemessy, „Jan był pierwszym wielkim *teologiem Paschy*; tym, który głębiej od wszystkich innych wszedł w paschalne misterium Chrystusa, stosując w pełni paschalny symbolizm: symbolizm *baranka*. Pomogło mu to idealnie złączyć w jedność, wokół Baranka ofiarowanego na krzyżu, główne linie, które przebiegają w Biblii i ją przenikają: od *baranka*, wokół którego gromadziły się rodziny pokoleń izraelskich w noc Wyjścia, aż do chwalebego *Baranka Apokalipsy*, wokół którego spotyka się, po definitywnym wyjściu, nieogarniona rzesza każdej rasy, narodu i języka (Ap 7, 14)”¹⁰.

3. Liturgiczna aktualizacja ofiary paschalnej Chrystusa w Eucharystii

Po wyjściu Izraelitów z Egiptu Pascha uzyskała nowe znaczenie, skierowane na czasy mesjańskie. To przejście od „wspomnienia” rzeczywistości do nadejścia *nowego przejścia* związanego ze zbawieniem stanowi wyraźną linię przepowiadania prorockiego. Już u Izajasza znajduje się obrazowo przedstawiona myśl o zbawieniu, jako powrocie do Ziemi utraconej przez grzechy i przywróconej przez ofiarę Mesjasza przebaczącego i zbawiającego (por. Iz 11; 43–44).

Również Jezus Chrystus podczas Ostatniej Wieczerzy zapowiedział *przejście* od Paschy obecnej do jej obchodzenia w królestwie Ojca: „Wtedy rzekł do nich: «Gorąco pragnąłem spożyć tę Paschę z wami, zanim będę cierpiał. Albowiem powiadam wam. Już jej spożywać nie będę, aż się spełni w królestwie Bożym»” (Łk 22, 15-16).

Ustanowiona przez Chrystusa podczas Ostatniej Wieczerzy Eucharystia, sprawowana w kontekście paschalnym, jest nie tylko aktem wspominającym minione wydarzenie historycznej Paschy,

⁹ Por. F. M. Braun, *Jean le Théologien. La Théologie. Le Mystère de Jésus-Christ*, Paris 1966, s. 164.

¹⁰ R. Cantalamessa, *La Pasqua della nostra salvezza*, dz. cyt., s. 93.

ale jej aktualizacją dokonującą się w ofierze Chrystusa oraz zapowiedzią jej rzeczywistego skutku zbawczego dla ludzkości.

Zresztą, sam Autor Ostatniej Wieczerzy miał świadomość, że jest On nie tylko Tym, w którym spełnia się zapowiedź dawnej historii, ale jest punktem spotkania historii minionej i przyszłej. W takim kontekście świadomościowym Jezusa rozumie się lepiej Jego polecenie skierowane pod koniec Wieczerzy do Apostołów: „Czyńcie to na moją pamiątkę” (1 Kor 11, 24 - 25).

Ow nakaz obejmuje sam ryt „to czyńcie”, ale przede wszystkim *Osobę* Jezusa. Gdy chodzi o *ryt*, to już nie dotyczy on „wspomnienia” dawnego Wyjścia z niewoli egipskiej, ale skierowany jest na definitywne i pełne wyzwolenie zapowiadane na czasy mesjańskie i zrealizowane przez Chrystusa.

Centralnym przedmiotem eucharystycznego „nakazu” jest *Osoba* Jezusa: „To czyńcie na *moją* pamiątkę” Osobowy charakter tego nakazu podkreśla św. Paweł wskazując na konkretne wydarzenie zbawcze zrealizowane przez Jezusa: „Ilekoć bowiem spóżyacie ten chleb albo pijecie kielich, śmierć Pana głosicie, aż przyjdzie” (1 Kor 11, 26).

Jak zauważa S. Marsili¹¹, Pawłowej interpretacji słów Chrystusa nie można ograniczać jedynie do „wspominania” Jego śmierci. Dokładna interpretacja musi pozostawać w relacji do słów Chrystusa, który w łamaniu chleba mówi o „ciele *wydanym* (na śmierć) za was”, a nad kielichem mówi o „krwi *przelanej* dla przymierza” Słowa Chrystusa obejmują cały wymiar paschalny – *ofiare* Baranka.

Dla Apostoła sprawowanie Eucharystii posiada więc w pełni sens paschalny, na ile „śmierć Pańska” jest przez niego rozumiana jako „ofiarowanie Baranka paschalnego, którym jest Chrystus”, o czym uroczyście on stwierdza w 1 Kor 5,7: „Chrystus bowiem został złożony w ofierze jako *nasza Pascha*”.

Dlatego Eucharystia, jako „głoszenie śmierci Chrystusa”, według słów Apostoła (por. 1 Kor 11, 26), oznacza takie sprawowanie Ofiary, w której „wspominanie śmierci Chrystusa” jest „pamiątką”, „wspomnieniem”, ściśle paralelnym do samego wydarzenia

¹¹ Por. S. Marsili, *Teologia della celebrazione dell'Eucaristia*, w: (Red. S. Marsili, A. Nocent, M. Augé, A. J. Chupungco), *Eucaristia. Teologia e storia della celebrazione*, Ed. Marietti, Casale Monferrato 1983, s. 11-186, tutaj s. 158-161.

zbawczego. Jest ona liturgią aktualizującą konkretne wydarzenie zbawcze, jakim jest ofiara Krzyża Chrystusa.

Stąd więc polecenie Chrystusa skierowane do Apostołów, by sprawowali Eucharystię na *Jego* pamiątkę, odnosi się wprost do Jego śmierci krzyżowej jako wydarzenia zbawczego, mającego zasięg powszechny dla każdego człowieka¹².

* * *

Paschalna ofiara Krzyża zachowuje to samo znaczenie dzisiaj, co i przed wiekami. Jak przed dwoma tysiącami lat św. Paweł wyjaśniając filozofię Krzyża podkreślał, że jest on zgorzeniem dla Żydów, głupotą dla pogan i mądrością dla wierzących, również dzisiaj staje się on przeszkodą dla jednych i mądrością dla innych.

Dla samego rozumu Krzyż może być niezrozumiały i absurdalny. Aby zrozumieć jego sens w świetle wiary trzeba dostrzec jego głębokie znaczenie, jakie odkryła wiara paschalna. W promieniach tej wiary ofiara Krzyża jest tym wydarzeniem, w którym Bóg Ojciec ukazuje swoją miłość do każdego człowieka, posyłając swojego Syna na śmierć krzyżową dla wyzwolenia człowieka z mroku grzechu i pojednania z sobą. Chrystus, wcielony Syn Boży, ofiaruje siebie za nasze grzechy i to ofiarowanie siebie w śmierci stanowi ofiarę, którą przyjmuje Ojciec za nasze grzechy.

Jak w naturze Krzyża zawarte jest przeciwieństwo: krzyż *zgorzenia* – krzyż *odkupienia*, tak również wyzwolenie człowieka ze śmierci grzechu do życia wiecznego zawiera wewnętrzną trudność. Zgrzeszył człowiek i na nim spoczywa obowiązek pojednania się z Bogiem, ale w tym pozostaje on w niemocy. Dlatego jego wyzwolenie potrzebuje Boga, który nie dźwiga na sobie ciężaru grzechu i potrzeby wyzwolenia z niego. W takiej więc ekonomii zbawienia Chrystus, Syn Boży Wcielony, składa swemu Ojcu ofiarę zadość czynną za nas. Ta ofiara potwierdza zbawczą wolę Boga względem człowieka. Przeto Krzyż Jezusa jest ofiarą *paschalną*, ponieważ dzięki niej dokonuje się przejście z sytuacji grzechu do łaski Pana, od śmierci wiecznej do zmartwychwstania, do życia.

¹² Por. tamże, s. 159-161.

Dlatego, że śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa stanowią jedną ofiarę paschalną, to stanowią one również o tym, że *chrześcijaństwo jest religią zmartwychwstania, ponieważ jest religią krzyża*¹³.

Riassunto

Oggi, come secoli fa, il sacrificio pasquale della Croce ha lo stesso valore e significato. Quando San Paolo spiegando la filosofia della croce sottolineava che Cristo crocifisso è *scandalo per i Giudei, stoltezza per i pagani; ma per i chiamati, sia Giudei sia Greci, è Cristo, potenza di Dio e sapienza di Dio* (1 Cor 1, 23), così anche oggi la croce diventa per alcuni una „*formula di rottura: paradosso e ragione, scandalo e sophia, morte e vita*”

Come alla natura della croce appartiene il „paradosso e ragione”: croce dello *scandalo* – croce della *redenzione* e della *vita eterna*, così pure la liberazione dalla morte del peccato alla vita eterna ci presenta delle difficoltà. L'uomo è caduto nel peccato e lui stesso dovrebbe riconciliarsi col Signore, però in esso lui rimane nell'impotenza creativa, ragion per cui ha bisogno della salvezza che viene da Dio, il quale è senza peccato e non ha bisogno di liberarsi da esso. L'uomo deve dunque rivolgersi a Dio in un'offerta che gli sia gradita. La sua direzione è quindi teocentrica.

A Dio spetta fissare il genere di riparazione sufficiente per il peccato della umanità. Nell'economia della salvezza, così da Dio stesso stabilita, il Cristo, Figlio di Dio Incarnato, offre al Padre Suo il sacrificio come una riparazione sufficiente per il peccato dell'uomo. Dio ha accettato il sacrificio del Cristo perchè in Lui l'umanità era in grado di offrirgli la soddisfazione più alta. Questo sacrificio della croce è nel senso pieno sacrificio *pasquale*, poichè grazie a ciò l'uomo passa dalla situazione del peccato alla grazia di Dio, dalla morte eterna alla vita eterna tramite la risurrezione. Siccome la morte e risurrezione di Cristo costituiscono un unico sacrificio pasquale, allora decidono anche che „il cristianesimo è la religione della risurrezione perché è la religione della croce”¹⁴.

¹³ Por. M. G. Masciarelli, *La Croce e Maria: profezia d'un futuro di gloria*, w: (Red. S. De Fiores – G. Strangio – E. Vidau), *Il mistero della Croce e Maria*, Ediz. Monfortane, Roma 2001, s. 263.

¹⁴ Tamże, s. 263.